

EDITORIAL

¿Coaliunio Valenciana?

En els últims mesos hem sentit i llegit infinitat de crides a l'**unio del "valencianisme polític"**. Tot lo mon ha demanat de moltes diferents formes lo mateix: que els dos partits principals que arrepleguen el sentiment valencianiste en estos temps arriben ad alguna classe d'acort per a concórrer junts a les eleccions i així fer possible que una veu valencianista se senta en les Corts. La tentacio que tenim de fer una nova crida en este sentit es molt forta, pero, per una atra part ¿de qué anava a servir? Moltes personalitats, l'opino de les quals es molt mes influent i respectada, han fet la mateixa crida sense exit, ¿per qué nos anaven a fer cas a nosatres?

I, per una atra banda, ¿acas no seran els responsables d'eixos partits els majors interessats en conseguir la **ventaja** que donaria eixa unitat? Hem de concloure que si no ho han fet es perque hi ha alguna **rao de pes** que ho impedi. Al cap i a la fi, l'objectiu de qualsevol polític es conseguir el poder, sense el qual tot lo demes no li val per a res.

¿I per a que volen el poder? Per a contestar esta pregunta podem pensar mal o pensar be. Sent **malpensats** direm que els polítics volen guanyar per a viure a costa de l'erari public. La **visio idealista** diu que els mou la voluntat de servici, que volen poder aplicar el seu projecte polític perque estan convençuts que es lo millor per a la societat.

Es mes facil trobar **eixemples** del primer cas que del segon, pero algun d'estos en podem trobar. Pensem en la **UCD**, un partit de circumstancies el qual estava conformat per persones en ideals tan diversos que es fragmentà en el moment que deixaren el poder. I, no obstant eixa diversitat d'idees, foren capaços de renunciar ad elles perque els unia la mes important:

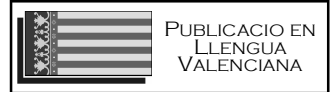
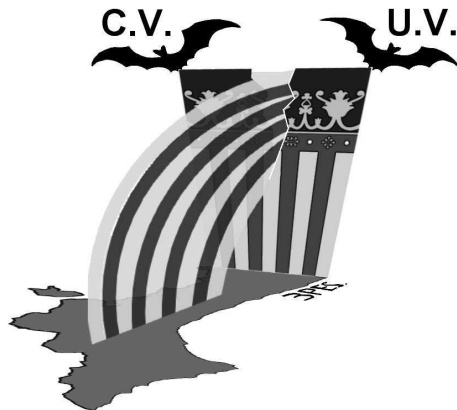
completar la transicio política a la democracia. Hui, si se recorda a la UCD no es per la divisio dels seus integrants, sino per la generositat que demostraren renunciant a les respectives peculiaritats en nom d'un objectiu mes important.

Si es dificil trobar eixemples com l'anterior (i algu inclus nos tacharà d'ingenus per la visio idealista que acabem de donar de la UCD) eixemples del primer cas n'hi ha a cabaços. ¿Fa falta recordar tantes **unions contra natura** que s'han produït des de l'arribada de la democracia? ¿Qué eren sino els **pactes** entre PSOE i CiU, dos partits que no poden tindre idearis mes diferents?, ¿o els mes recents **tripartits**, tan dividits que acaben fracassant (a mes de fer el ridicul) i, no obstant, tornen a pactar per a governar junts de nou?, etcetera i molts mes etceteres.

Definitivament, ha d'haver algun problema realment **insoslayable** que no coeixem i que impedi l'unio dels partits valencianistes. I aixó tant si volen vostres ser mal o ben pensats; perque no anaven a ser tan bovos de **desgastar-se** en l'esforç d'una campanya electoral, negant-se a coaligar-se per a aumentar rotundament les seues opcions d'exit, per una mera qüestio de personalismes o per un matiç ideològic de segona categoria.

Tres mesos queden per a les eleccions, tres mesos per a confiar en que l'habilitat política dels responsables trobe la **solucio** al problema (l'unio, o la concentracio del vot en u dels partits). Perque sino ¿qué nos queda?: quatre anys de **catalanisacio galopant** a carrec d'un govern format pel PSOE i el tripartit autocton, o quatre anys de **catalanisacio galopant** a carrec d'un nou govern del PP. I, per a qualsevol atre assumt, en els dos casos: "¡A les ordens, si senyor!", de lo que els manen els seus caps des de ponent o tramontana.

¿Que el Senyor nos pille confessats!

LA CITA

No es precis un govern perfecte, se'n necessita un que siga practic.

Aristotil

SUMARI

- 1
• EDITORIAL: ¿COALIUNIO VALENCIANA?
- 2
• LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
• **AGRAÏMENTS**
• RESENYA BIBLIOGRAFICA: **EL LEXIC VALENCIÀ PROSCRIT A TRAVÉS DELS CLASSICS**
• **ANECDOTARI (VI)**
- 3
• FRUITES, VERDURES I HORTALICES (VI): **PARLEM DE TARONGES (i 5)**
• FENT MEMORIA: **LA LLONJA: HISTORIA I IMPORTANCIA...**
• PATRIMONI VALENCIÀ. MONUMENT: **LA LLONJA DE LA SEDA**
- 4
• **PASSATEMS**
• RONDALLA: **A QUI DONA-CIO EN VIDA FAÇA...**

ACLARIMENT

Esta publicacio està redactada en les Normes d'El Puig. Encara que es una obra colectiva, l'encarregat de la redaccio final de cada articul te llibertat per a fer-ho en la normativa d'accentuacio de la seua preferencia. Este tema es motiu de debat, pero no de divisio, entre nosatres.

AVIS

Si vol una autorisacio escrita per a fer copies d'este eixemplar ha d'aportar: una sollicitud manuscrita per triplicat (en lletra gotica); el numero del seu conte corrent, la nomina, l'hipoteca de la casa, del chalet i de la caseta del gos; i, per seguritat, el registre digital de les llinees dels dits, de les ralles de l'iris i dels pels del nas.
O tambe pot fer les copies que vulga sense dir-nos res. Li ho agrairem igual.

ACTIVITATS CULTURALS MARÇ DE 2007

Trobarà més informació dirigint-se a les respectives associacions:

FDM (Flors de Marche-Sueca)

GCITS (Grup Cultural Il·licita "Tonico Sansano")

C/ José Santos Orts, 4 - baix. 03204 Elig
www.galeon.com/grupculturalillicita

IEV (Institut d'Estudis Valencians)

info@inev.org

RACV (Real Academia de Cultura Valenciana)

C/Avellanés 26. 46003 Valencia C.
Tel 963 91 69 65 Fax: 963 91 56 94
www.racv.es

1 Març (dijous)

XIX DIA DE LA LLENGUA I DE LA CULTURA VALENCIANES

■ 17:00 h. Seu de Valencia.

MISSA: Oficiada pel Canonge Josep Climent .

■ 19:00h. Saló Alfons el Magnànim del Centre Cultural La Beneficiència. C/ Corona, 36. Valencia C.

ACTE ACADEMIC: Paraules de Deca, Joan Lladro. Entrega del premi al millor us del valencià en les falles. Discurs d'Antoni Atienza. Presentació de novetats editorials.

+Info: **RACV**

2 Març (divendres) 21:30 h. Restaurant "L'Heretat". Pol. Industrial de Sueca.

PREMIS FIDELITAT: Sopar i entrega dels premis "Fidelitat 2007"

+Info: **FDM/ Boro Vendrell** (628 40 91 45)

7 Març (dimecres) 17:00 h. Club Tyrius de Valencia ciutat. C/ Comte de Montornès, 20b

CONFERENCIA: Teresa Puerto: "Sor Isabel de Villena"

25 Març (dumenge) 12:00 h. Centre de Congressos d'Elig

PALMES DORADES 2006: Acte d'entrega d'estes distincions i dinar de germanor

+ Info: **GCITS**

ADEMÉS

Març es un mes tradicionalment festiu, no deixeu de viure la **MAGDALENA** i les **FALLES**.

Dos cites fonamentals en el calendari festiu valencià.

AGRAÏMENT

Des de l'aparició del número 1 d'esta publicació son moltes les persones que han manifestat interès en col·laborar en nosatres, be fora escrivint, o be ajudant-nos economicament. Fins ad este moment no hem pogut acceptar eixes ofertes per motius d'organització. Ara ya contem en un apartat de correus i en breu podrem facilitar el conte bancari de l'associació.

En este número podem agrair ya la col·laboració de l'associació Cardona Vives de Castello i de Llengua Valenciana Sí, que nos han oferit les seues pàgines web per a que estiga a l'abast de tots el **ROGLE** en format digital.

Les webs son:

www.cardonavives.com

http://joanot.llenguavalencianasi.com

RESENYA BIBLIOGRAFICA A.M.C.

Gimeno Juan, Manuel

El lexic valencià proscrit a través dels classics

Editorial Lo Rat Penat, Valencia, 1997. (Segona edició

IVA)-Lo Rat Penat, Valencia, 1999)

(66 pàgines)

L'autor arreplega en esta obra un breu llistat de lexic que, com en el títol s'indica, ha estat proscrit pels qui neguen l'existència de la llengua valenciana. Es tracta d'un estudi molt concret de paraules patrimonials i vives que documenta en els classics de la nostra lliteratura, per a la qual cosa recolza els seus raonaments en frases extretes de texts d'autors dels segles XIV i XV, com ara Ausias March, Jaume Roig, Joanot Martorell, Sor Isabel de Villena entre uns altres. Moltes d'eixes cites i també definicions les trau del *Diccionari Català-Valencià-Balear* de Mossen Alcover.

Manuel Gimeno a lo llarg de huit capítuls en una introducció i conclusions finals, fa un anàlisi de substantius valencians, formes verbals, l'artícul neutre **lo** o les preposicions **ab** i **en**, entre unes altres formes gramaticals. Com be nos diu el propi autor no es tracta d'un estudi exhaustiu d'eixe lexic, pero si queda evidenciat que l'anàlisi que fa resulta suficient per a demostrar, per una part, que quan al parlar valencià s'utilitzen paraules com **vacacions**, **servici**, **lo**, **llonja**, i un llarg etc., es fa correctament; i, per una altra, per a desemmascarar la progressiva substitució lexic, i per tant la despersonalització, que està patint la llengua valenciana per part, principalment, d'aquelles institucions oficials que deuen i diuen defensar-la.

La lectura d'este llibre pot ser il·lustrativa per als usuaris del valencià perquè pot fer que reforcen la seua confiança a l'hora de parlar la llengua valenciana i que, si se topeten en algun "coent" que els diga que parlen valencià "coloquial" o molt castellanitzat, li puguen rebatre en arguments i demostrar que lo que parlen es, senzillament valencià.

Algu pot pensar que recomanem una obra un tant desfasada pels deu anys que han transcorregut des de la seua primera edició. Res d'això, les actuals reivindicacions següen tan connectades en els continguts d'este breu estudi, que no renunciem a proposar encara la seua lectura, no debades, inclús els sectors més reaccionaris que neguen l'existència de la llengua valenciana, ara ya admeten, això si, com a "genú" el lexic que Gimeno demostra es patrimonial de la nostra llengua des de la seua època d'esplendor.

ANEC DOTARI (VI)

A.M.C.

¿CONEIXIEU QUE ... Miguel de Cervantes estague en Valencia, durant mes d'un mes, per a repondre's després del captiveri patit en Argel? Cervantes, que havia quedat inútil de la ma esquerra en la "Batalla de Lepanto", degut a les ferides que li causà un arcabuz, vixque captiu en Argel durant cinc anys, fins que els Parets Trinitaris pagaren el seu rescat. Desembarcà en el moll de Denia, des d'a on se traslladà a Valencia.

Conegue i fruí la vida valenciana en la primavera d'hivern de 1580, durant la seua estada en la ciutat, traslladant-se a Madrid a finals de novembre. Quedà meravillat de "*la dulzura de su lengua, las costumbres, las tradiciones, la belleza de Valencia y la hermosura de sus mujeres ...*"

En la seua novel·la *Los trabajos de Persiles y Sigismunda* (1616) trobem la cita: "*La valenciana, graciosa lengua, con quien sólo la portuguesa puede competir en ser dulce y agradable*".

LES GRUPES (fragment)
obra de JOAQUIN SOROLLA

Per a completar en est artícul l'informació general sobre la producció, comercialisació i distribució de les taronges espanyoles i en particular les valencianes, facilite a continuació la corresponent a la famosa **gran temporada 2002/2003**, la major de totes, d'a on ya coneguem les sifres de producció apuntades en la revista anterior, aixina com les seues diferents varietats; ací,

además, tenint en conte el seu destí genèric, expressat en tonellades:

Destí genèric	Tonellades	%
Exportació en fresc a l'estranger	3.400.000	55,42
Indústria del suc	571.662	9,32
Indústria de gallonets	243.671	3,97
Mercat interior espanyol	1.920.167	31,29
Total general	6.135.500	100%

És interessant conèixer que de les **3.400.000 tonellades** que s'exporten en fresc, unes **2.000.000 tonellades**, és dir, al voltant d'un **60 %** son consumides entre **Alemania, França i Anglaterra**, per est orde d'importància. D'igual manera com retindre en la ment, que més de la mitat de la producció total espanyola pertany a la Comunitat Valenciana.

Podriem estar parlant de taronges i de la seua indústria complementària molt més. No obstant, pel moment, considerem suficient l'informació facilitada sobre esta fruita tan valenciana.

FENT MEMORIA

J. M. M.

La Llonja: Historia i importància d'un monument al i per al comerç

Fon construïda a finals del segle XV a instancies del Consell General de la Ciutat, Jurats, Sindics i prohoms del "Quitamiento" i altres mercaders i ciutadans. L'estudi i redaccio del projecte d'edificacio estigue a carrec de Pere Compte. El 15 de febrer de 1482 s'iniciaren les obres, finalisant-se quinze anys despres. El seu objectiu era servir per a la contractacio entre els mercaders i per a albergar al Tribunal del Consolat de Mar.

L'inscripcio llatina, en caracters germanics dorats, que ocupa la part alta de la Sala de Contractacio, fa referencia a la duracio de la construccio de l'edifici, al seu esperit i als beneficis del comerç. En esta sala s'instalà la Taula de Canvis. La traduccio d'esta inscripcio diu:

"Casa famosa soc, en quinze anys edificada. Compatricis, proveu i vejau quan bo es el comerç que no comporta frau en la paraula, que jura al progim i no li falta, que no dona diners en usura. El mercader que aixina ho faça sobreixira en riqueses i despres fruitirà de vida eterna"

L'edifici de la Llonja constitueix en si, tot un conjunt simbolic que obedi a un programa iconografic. Una simbologia que per una banda critica els vicis de la societat i per una atra lloa l'activitat comercial quan es fa de manera justa i sense usura. Esta llectura iconografica resulta molt interessant i fa que impere l'idea de que es concebera com un temple del comerç. Esta obra arquitectonica simbolisa el potencial del poder economic de la ciutat de Valencia de finals del segle XV.

PATRIMONI VALENCIÀ MONUMENT LA LLONJA DE LA SEDA

En estos dies el magnific edifici de la Llonja de Valencia es punt d'encontre entre el visitant i el recòrt del Mestre **Pere Compte** (?-1506), molt sabut en l'art de la pedra, que fon el seu arquitecte i artífex.

La **Llonja dels Mercaders o de la Seda** està considerada una joia internacional de l'arquitectura i una mostra unica del gotic civil valencià. Fon declarada **Patrimoni de l'Humanitat** per la UNESCO en 1997.

L'edifici està situat en la plaça del Mercat, en la zona del centre historic de la capital valenciana. El conjunt consta de **tres cossos** o dependencies: el **Salo Columnari**, el **Torrello** i el **Consolat del Mar**. El primer, conegut tambe com a Sala de Contractacio, constitueix propiament la Llonja, presenta una planta rectangular, dividida en tres naus longitudinals i cinc transversals, les voltes de la qual estan sostingudes per **huit columnes exentes** helicoidals de 16 metres d'alçaria. En les quatre parets de la sala es disponen **setze columnes mes**, adossades, que donen solucio a l'inexistencia de contraforts. Les columnes, junt a les portes d'acces que comuniquen en el pati i la capella contiuixen tambe elements decoratius, aixina com la llegenda en llati que, a manera de **senefa**, recorre la part superior de la sala.

El caracter **gotic** de l'edifici, que se pot observar des de l'exterior en els seus arcs ogivals i la profusio de la decoracio, se pert a favor del **renaixentista** en les obres posteriors, com les del **Torrello**, edificat en el segle XVI, que alberga la **Capella** i l'escala d'acces al pis superior; **escala de caracol**, nomenada d'ull al carir de suport central. Esta part, com la que albergaria l'institucio del Consolat de Mar, fon acabada per un discipul de Pere Compte, **Joan Corbera**.

El denominat Consolat del Mar es la tercera dependencia, ací se resolien les qüestions del comerç maritim. Este tribunal se regia per **El Llibre del Consolat de Mar**. El treginat del **Salo Dorat** de l'Antiga Casa de la Ciutat adorna el sostre d'esta sala de clara influencia renaixentista. Està decorat en quaranta **medallons** i dos **escuts** de la ciutat.

El **Pati dels Tarongers** queda al final del recorregut. Es tracta d'un espai obert, decorat en tarongers i una font central. Les filigranes exteriors dels finestrals que donen ad este pati recorden als claustres de les iglesies gotiques.

El remat de l'edifici el constitueixen una serie de **merlets** en corones i les vintihuit **gargoles** que es situen al voltant del seu perimetro, i la funcio de les quals era la de conduir a l'exterior de les teulades l'aigua de la pluja. Tambe complixen una funcio didactica-moralisadora.

Resol l'acrostic del costat a partir de les definicions.	1. Que no es bell ni fermos.	1.	-	L	-	-	-	-
	2. Rar, singular.	2.	-	E	-	-	-	-
	3. Divisio que se fa en els llibres per a una distribucio mes ordenada i comprensiva de la materia.	3.	-	-	-	I	-	-
	4. Bona disposicio de les coses entre si. Colocacio de les coses en el seu lloc corresponent.	4.	-	-	E	-	-	-
	5. Persona que eixecuta les penes de mort i, antigament, unes atres de caracter corporal.	5.	-	O	-	-	-	-
	6. Unitat de mida de llongitut.	6.	-	-	I	-	-	-
	7. Llenç, lamina, etc., de pintura.	7.	-	-	-	-	O	-
	8. Beguda refrescant feta en chufes.	8.	-	-	-	-	A	-
	9. Obertura per la que se tiren les cartes al correu.	9.	-	-	C	-	-	-
	10. El que furta.	10.	-	-	A	-	-	-

La solucio a peu de pagina.

PARAULA VERTICAL: Funcio o diversio publica celebrada en un edifici o lloc en el que se congrega la gent per a presenciar-la.

RONDALLA

A qui donacio en vida faça...

Era un home que tenia un bon patrimoni, del qual, quan era vell, se va **desprendre** fent donacions als **hereus** a totes passades, reservant-se solament la casa en que vivia.

Al principi els **hereus** agraits, li feen cas, per que l'herencia encara estava fresqueta, pero a poc a poc, **a mida que** transcorria el temps, van anar apartant-se d'ell i arrimant-lo com si fora un gos; nomes una neboteta, anava a sa casa de quan en quan per a vore si necessitava alguna cosa i fer-li companyia.

El vell passava molt de temps cavilejant i va discorrer una **estratagema** per a que els hereus tornaren al solc, es dir, a tractar-lo com ell se mereixia. Quan calculava que la neboteta estava a punt d'arribar a casa, se tancava dins d'un quarto, a on tenia la taula escrivania, i començava a fer soroll de

diners en unes monedes que tenia, sempre les mateixes.

La neboteta, al cap d'uns dies de sentir el soroll metalic de les monedes, anà a portar la noticia als **hereus, dient-los**: "el **tio** es veu que està ric, per que yo el **sent** tots els dies contar diners; si voleu cerciorar-vos de lo que vos dic, vingau i escolteu".

Aixina ho feren els **hereus**: comprovaren els sorolls dels diners, i convençuts de que el **tio** encara tenia una fortuna amagada, tornaren a visitar-lo, a fer-li bona cara i procurar que no

li faltara res.

El **tio** seguia tancant-se tots els dies en el despaig, per a fer soroll de diners, guardant-los baix clau en el calaix, acabada l'operacio. Aixina va continuar fins que es va morir.

Els **hereus** li feren un **enterro** lluit, i es donaren aire en buscar el **tesor** que creien que son **tio** tenia amagat en el calaix de la taula escrivania. L'obriren de recel i trobaren nomes, embolicat en un drap, una maceta de fusta i un escrit en estos **termens**: "a qui donacio en vida faça, que li **esclafen** el cap en esta maça".

J. M^a. Guinot i Galàn
Rondalles de la meua terra, Real Academia de Cultura Valenciana, Valencia, 1995

GLOSSARI (paraula/ sinonims: definicio)	de posar alguna cosa o ad algu, normalment un cadàver, baix terra.	cio.
A mida que/ segons/ conforme: Locucio conjuntiva. Tal i com anava discorrent, avançant	Esclafen de esclafar/ chafar: Pressionar un cos fins a deformat-lo o trencar-lo.	Sent de sentir/ escoltar/ oir: Forma del participi. Percebre els sons o lo que diu algu.
Desprendre/ privar-se: Donar o cedir una cosa que s'estima, o deixar voluntariament de tindre-la. Renunciar.	Estratagema/ engany/ treta/ ardit: Accio astuta i enganyosa per a conseguir alguna cosa.	Termens/ paraules/ expressions: Forma o manera de parlar.
Dient-los, de dir: Forma del gerundi. Parlar per a expressar una idea o un pensament.	Hereus/ beneficiaris/ successors/ llegataris: Persona que per testament o per llei li correspon tota o part d'una herencia o donacio.	Tesor/ riquea/ bens: Cantitat reunida de diners, valors o objectes valiosos que es guarden en algun lloc.
Enterro/ soterrament/ inhumacio: Acte		Tio: Parent, respecte d'una persona el germa o la germana de son pare o de sa mare.

Solucio: 1. LLEIG 2. ESTRANY 3. CAPITUL 4. ORDE 5. BOCHI 6. METRO 7. QUADRO 8. ORCHATATA 9. BUÇO 10. LLADRE Vertical: ESPECTACUL

I RECORDA... La paraula **espectacul** es, en orige, una forma culta, poc evolucionada, provinent del llati *espectaculum*. Igual passa en paraules com vehicul o articul, sent milacre/miracle una excepcio.